Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2006, sp. zn. 29 Odo 1351/2006, ECLI:CZ:NS:2006:29.ODO.1351.2006.1

Číslo: 103/2007

Právní věta: Ustanovení § 8a vyhlášky č. 476/1991 Sb. se uplatní jen tehdy, nelze-li konkursní odměnu určit ani podle § 7 odst. 4 této vyhlášky (z počtu konkursních věřitelů). Konkursní odměnu určenou podle vyhlášky č. 476/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů může soud přiměřeně zvýšit nebo snížit podle ustanovení § 8 odst. 3, věty páté, zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Takový postup je namístě, je-li konkursní odměna stanovená podle vyhlášky vzhledem ke specifickým okolnostem konkrétní věci nepřiměřeně nízká nebo nepřiměřeně vysoká. Určuje-li se konkursní odměna jen podle počtu konkursních věřitelů, je při úvaze o jejím zvýšení žádoucí zohlednit například úsilí vynaložené správcem konkursní podstaty při pátrání po zpeněžitelném majetku úpadce (při současném zhodnocení účelnosti takového postupu), jakož i to, zda rozsah aktivit vyvíjených v daném rozsahu správcem konkursní podstaty byl motivován tím, že úpadce porušoval povinnosti kladené na něj při zjišťování majetku konkursní podstaty zejména ustanoveními § 17 a násl. zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů, nebo tím, jak byl správce při pořizování soupisu konkursní podstaty úkolován soudem a jakou součinnost mu poskytovaly věřitelské orgány (srov. § 18 odst. 1 zákona). Úvaha o zvýšení nebo snížení konkursní odměny podle § 8 odst. 3, věty páté, uvedeného zákona se přitom může odvíjet toliko od částky stanovené jako konkursní odměna podle příslušných ustanovení vyhlášky č. 476/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Omezení přípustnosti dovolání formulované v § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. se neuplatní ve věcech konkursu a vyrovnání.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.12.2006

Spisová značka: 29 Odo 1351/2006

Číslo rozhodnutí: 103

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dovolání (přípustnost), Konkurs, Konkursní odměna

Předpisy: § 17 odst. 3 písm. a) předpisu č. 328/1991Sb.
§ 18 odst. 1 písm. a) předpisu č. 328/1991Sb.
§ 237 odst. 1 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 237 odst. 2 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 238a odst. 1 písm. a) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 238a odst. 2 písm. a) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 7 odst. 1 písm. a) předpisu č. 476/1991Sb.
§ 8 odst. 3 písm. a) předpisu č. 328/1991Sb.
§ 8a odst. 1 písm. a) předpisu č. 476/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 14. 11. 2005 zrušil konkurs na majetek úpadce proto, že majetek podstaty nepostačuje k úhradě nákladů konkursu (bod I. výroku), schválil vyúčtování hotových výdajů správce konkursní podstaty ve výši 290 Kč a určil jeho odměnu ve výši 28 825 Kč, s tím, že bude uspokojena ze zálohy na náklady konkursu složené ve výši 30 000 Kč (bod II. výroku). Dále uložil správci konkursní podstaty do patnácti dnů ode dne právní moci usnesení písemně oznámit soudu, že ke dni zrušení konkursu uzavřel účetní knihy a sestavil účetní závěrku úpadce (bod III. výroku). K odměně správce konkursní podstaty v celkové výši 28 825 Kč soud s odkazem na ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV"), uvedl, že ji tvoří součet odměny stanovené z počtu (13) konkursních věřitelů (ve výši 6500 Kč) podle § 7 odst. 4 vyhlášky č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání (dále též jen „vyhláška"), a odměny stanovené s přihlédnutím k rozsahu činnosti správce konkursní podstaty (ve výši 22 325 Kč) podle § 8a vyhlášky. V situaci, kdy správce nezpeněžil žádný majetek, a proto nebylo možno určit jeho odměnu podle „celého" ustanovení § 7 vyhlášky, měl soud prvního stupně užití ustanovení § 8a vyhlášky při stanovení druhé části odměny za správné.

K odvolání úpadce, jež směřovalo proti bodům I. a II. výroku usnesení soudu prvního stupně, V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 24. 4. 2006 usnesení soudu prvního stupně v bodě I. výroku potvrdil a v bodě II. výroku je změnil tak, že schválil vyúčtování hotových výdajů správce konkursní podstaty ve výši 290 Kč a jeho odměny ve výši 6500 Kč, s tím, že budou uspokojeny ze složené zálohy na náklady konkursu ve výši 30 000 Kč. K výroku, jímž změnil výši odměny, odvolací soud uvedl, že postup podle § 8a vyhlášky je možný, jen nelze-li odměnu určit ani podle § 7 odst. 2 vyhlášky (z částky, které bylo dosaženo zpeněžením konkursní podstaty), ani podle § 7 odst. 4 vyhlášky (z počtu konkursních věřitelů). Odtud uzavřel, že k užití ustanovení § 8a vyhlášky nebyl v posuzované věci důvod, neboť odměnu bylo možno určit podle § 7 odst. 4 vyhlášky (z počtu konkursních věřitelů), a to částkou 6500 Kč.

Proti měnícímu výroku usnesení odvolacího soudu podal včasné dovolání správce konkursní podstaty úpadce, poukazuje na to, že konkursní řízení trvalo („pro krajní neochotu úpadce") poměrně dlouhou dobu a vyžádalo si od něj vynaložení značného úsilí při pátrání po úpadcově majetku. Informace bylo nutné ve spolupráci se zástupcem věřitelů složitě získávat od finančních úřadů, věřitelů a bývalých obchodních partnerů úpadce, který přitom nespolupracoval. Dovolatel dále uvádí, že povinnosti uložené mu zákonem řádně plnil, o čemž svědčí zprávy podávané soudu (při realizaci dohlédací činnosti soudu) zástupcem věřitelů, zápisy z jednání věřitelského orgánu, jakož i skutečnost, že soud prvního stupně shledal jeho činnost a její výsledky takovými, že mu přiznal odměnu dle § 8a vyhlášky ve výši 28 825 Kč. Odvolací soud tím, že usnesení soudu prvního stupně o výši odměny změnil a snížil ji na 6500 Kč, vytvořil podmínky pro to, aby úpadci byla nakonec vrácena podstatná část zálohy na náklady konkursu, ačkoliv je nesporné, že ten v celé kauze jedná podvodně, se správcem konkursní podstaty ani se soudem nespolupracoval a průběh konkursního řízení, které sám vyvolal, mařil. Dovolatel má za to, že bude-li přihlédnuto k době trvání konkursního řízení, k rozsahu jeho pracovní činnosti, k jeho účasti při jednání soudu, k písemným podáním a vyjádřením a k jednáním věřitelského orgánu, pak určení odměny ve výši 6500 Kč bude shledáno nelogickým a nesprávným. Dovolatel je tak v rozporu s ustanovením článku 9 Listiny základních práv a svobod („dále též jen „Listina") nucen státem k námezdným pracím, jelikož odměna za práce, které vykonal, je fakticky nulová. Odvolací soud tedy podle dovolatele pochybil, jestliže jeho odměnu stanovil (podle § 7 odst. 4 vyhlášky) pouze z počtu konkursních věřitelů, aniž přihlédl k rozsahu jím vykonané práce a neumožnil tak určení odměny podle § 8a vyhlášky. Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Úpadce ve vyjádření navrhuje dovolání jako nepřípustné odmítnout, argumentuje tím, že dovolání nesměřuje proti výroku o věci samé, nýbrž proti nákladovému výroku o peněžitém plnění nepřevyšujícím částky uvedené v § 237 odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Usnesení, jímž odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně o schválení vyúčtování hotových výdajů a odměny správce patří (oproti mínění úpadce) ke konkursním rozhodnutím „ve věci samé“, a to proto, že stanovení jejich výše předznačuje (mnohdy velmi výrazným způsobem) výši částky, která by při řádném průběhu konkursu měla být při rozvrhu rozdělena mezi konkursní věřitele, přičemž o tom, že samotné rozvrhové usnesení je usnesením ve věci samé, pochyb není (srov. i usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 51/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Dovolání je tedy přípustné podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Omezení formulované v § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. se ve věcech konkursu a vyrovnání neuplatní, což plyne z dikce § 238a odst. 2 o. s. ř.

Dovolatel se výslovně nepřihlašuje k žádnému z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., z obsahového hlediska je však dovoláním kritizována správnost právního posouzení věci odvolacím soudem, čemuž odpovídá dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vady řízení, k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a nepodávají se ani z obsahu spisu; Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda v situaci, kdy v konkursu nebyl zpeněžován majetek konkursní podstaty, náleží správci konkursní podstaty toliko odměna určená z počtu přihlášených konkursních věřitelů.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

S přihlédnutím k době předložení vyúčtování hotových výdajů a odměny správce soudu (20. 9. 2004) a k době vydání napadeného usnesení je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb., č. 12/1998 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 30/2000 Sb., č. 105/2000 Sb., č. 214/2000 Sb., č. 368/2000 Sb., č. 370/2000 Sb., č. 120/2001 Sb., č. 125/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 403/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 101/2003 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 210/2003 Sb. a zákonů č. 257/2004 Sb., č. 499/2004 Sb., č. 179/2005 Sb.. č. 377/2005 Sb., č. 57/2006 Sb., a č. 79/2006 Sb. a vyhlášky č. 476/1991 Sb. ve znění vyhlášek č. 37/1992 Sb., č. 583/1992 Sb., č. 277/1996 Sb. a č. 229/2000 Sb.

Podle ustanovení § 8 odst. 3 ZKV, správce má nárok na odměnu a na náhradu hotových výdajů; tento nárok správce, je-li plátcem daně, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je správce povinen z odměny a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu); tento nárok správce, je-li plátcem daně, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je správce povinen z odměny a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu. Do náhrady hotových výdajů se zahrnují i náklady na péči o spisovnu a archiv úpadce. Dohody správce uzavřené s účastníky řízení o jiné odměně nebo náhradě jsou neplatné. Vyúčtování odměny a nákladů provede správce v konečné zprávě, a není-li jí, při zrušení konkursu; předtím mu soud může povolit zálohy. Soud může podle okolností případu konkursní odměnu stanovenou podle zvláštního

předpisu přiměřeně zvýšit nebo snížit. Věřitelé jsou se souhlasem soudu oprávněni na základě rozhodnutí věřitelského výboru poskytnout správci zálohu k úhradě jeho výdajů, a to i opětovně; při poskytnutí zálohy může být určen účel, na nějž má být vynaložena, a podmínky jejího vyúčtování. Činnosti, k nimž je správce povinen, může správce zadat třetím osobám na účet podstaty jen se souhlasem věřitelského výboru.

Podle ustanovení § 7 vyhlášky odměnu správce konkursní podstaty, zástupce správce a zvláštního správce (dále jen „konkursní odměna“) tvoří součet odměny z částky, které bylo dosaženo zpeněžením konkursní podstaty podle odstavce 2, a odměny určené z počtu konkursních věřitelů podle odstavce 4 (odstavec 1). Zpeněžením se pro účely této vyhlášky rozumějí veškeré příjmy konkursní podstaty s výjimkou finančních prostředků úpadce náležejících do konkursní podstaty ke dni prohlášení konkursu (odstavec 3). Odměna z počtu konkursních věřitelů činí za každého přihlášeného konkursního věřitele částku 500 Kč, nejméně však 5000 Kč a nejvýše 1 500 000 Kč (odstavec 4). Ustanovení § 8a vyhlášky pak určuje, že nelze-li konkursní odměnu nebo vyrovnací odměnu určit postupem podle § 7 a § 7a vyhlášky, stanoví výši odměny soud s přihlédnutím k rozsahu činnosti správce.

Z ustanovení článku 9 odst. 1 Listiny se dále podává, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

Nejvyšší soud v první řadě uvádí, že ustanovení vyhlášky č. 476/1991 Sb. (jež je v intencích § 8 odst. 3, věty páté, ZKV oním zvláštním předpisem, podle kterého se konkursní odměna stanoví, a to i na základě zmocnění obsaženého v § 71 písm. a/ ZKV) poskytují jednoznačný návod, jak má být vypočtena konkursní odměna, kterou nelze určit z částky dosažené zpeněžením konkursní podstaty (protože k žádnému zpeněžení nedošlo).

Je-li možné odměnu určit z počtu přihlášených konkursních věřitelů, pak v souladu s jazykovým výkladem dané normy platí, že podmínky pro aplikaci ustanovení § 8a vyhlášky dány nejsou, jelikož konkursní odměnu podle § 7 vyhlášky (podle odstavce 4) určit lze. Jinak řečeno, nebyl-li v průběhu konkursu zpeněžován žádný majetek, náleží správci konkursní podstaty za jeho činnost pouze odměna, jejíž výše je kvantifikována počtem přihlášených konkursních věřitelů podle § 7 odst. 4 vyhlášky. To je plně v souladu s logikou věci, neboť se vychází z toho, že činnost správce konkursní podstaty, která není spojena se zpeněžováním, se typově projevuje jen administrativními postupy (především evidencí a přezkumem přihlášených pohledávek) a odměna proto může a má být paušalizována. Přitom se předpokládá, že náklady vzniklé správci konkursní podstaty tím, že se pokusí dohledat úpadcův majetek určený ke zpeněžení, budou kryty (jako v posuzované věci) ze zálohy na náklady konkursu jako hotové výdaje správce konkursní podstaty (ty ovšem dovolatel účtoval jen částkou 290 Kč, jež mu byla také přiznána). Míra osobního přičinění správce konkursní podstaty, které nepřineslo konkursní podstatě žádný užitek ve formě zpeněžení majetku konkursní podstaty, se v rovině konkursní odměny do sazby určené podle § 7 odst. 4 vyhlášky nepromítá. Přitom neobstojí dovolatelova argumentace článkem 9 odst. 1 Listiny, když správci konkursní podstaty musí být již při zahájení jeho činnosti známo, jakým způsobem a v jakých částkách bude odměňován, a je věcí jeho běžné opatrnosti, aby míru svých aktivit přizpůsobil tam, kde může podle stavu konkursní podstaty důvodně očekávat jen přiznání konkursní odměny počítané podle počtu konkursních věřitelů, očekávané výši odměny za takto vynaloženou práci.

Z výše uvedeného zároveň vyplývá, že ustanovení § 8a vyhlášky je možno aplikovat pouze v případě, že konkursní podstata nebyla zpeněžována a konkursní odměnu nelze určit ani podle § 7 odst. 4 vyhlášky (do konkursu nepřihlásil pohledávku žádný z úpadcových věřitelů). Právní posouzení věci odvolacím soudem co do výkladu ustanovení § 7 a 8a vyhlášky, jež ze shora uvedeného závěru vychází, je proto správné.

Dovolání je přesto důvodné. Z výše citovaného ustanovení § 8 odst. 3, věty páté, ZKV totiž plyne právo soudu podle okolností případu konkursní odměnu stanovenou podle zvláštního předpisu přiměřeně zvýšit nebo snížit. Takový postup je namístě, je-li konkursní odměna stanovená podle vyhlášky vzhledem ke specifickým okolnostem konkrétní věci nepřiměřeně nízká nebo nepřiměřeně vysoká.

V případě, kdy se konkursní odměna určuje jen podle počtu konkursních věřitelů, je žádoucí zohlednit například úsilí vynaložené správcem konkursní podstaty při pátrání po zpeněžitelném majetku úpadce (při současném zhodnocení účelnosti takové postupu), jakož i to, zda rozsah aktivit vyvíjených v daném rozsahu správcem konkursní podstaty byl motivován tím, že úpadce porušoval povinnosti kladené na něj při zjišťování majetku konkursní podstaty zejména ustanoveními § 17 a násl. ZKV, nebo tím, jak byl správce při pořizování soupisu konkursní podstaty úkolován soudem a jakou součinnost mu poskytovaly věřitelské orgány (srov. § 18 odst. 1 ZKV). Úvaha o zvýšení nebo snížení konkursní odměny podle § 8 odst. 3, věty páté, ZKV se přitom může odvíjet toliko od částky stanovené jako konkursní odměna podle příslušných ustanovení vyhlášky (zde tedy od částky 6500 Kč, určené jako konkursní odměna podle § 7 odst. 4 vyhlášky).

Z tohoto pohledu se odvolací soud v napadeném rozhodnutí věcí nezabýval, ačkoliv je zjevné, že soud prvního stupně na obdobné argumentaci založil úvahu o překročení výše odměny určené dle § 7 odst. 4 vyhlášky (byť tento jeho postup vyústil v odkaz na nesprávný předpis /na § 8a vyhlášky/ a neodvíjel se od základní částky 6500 Kč). Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném směru neúplné a proto i nesprávné.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) napadené rozhodnutí ve výroku o určení konkursní odměny zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.) Jelikož důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud (ve stejném rozsahu) i je a věc potud vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).